

שירי אסתר ראב

אסתר ראב

העובדת הביוראפיות ידועות: המשוררת אסתר ראב נולדה בא"י (וליתר דיוק בפתח-תקה) בסוף המאה הקודמת, כלומר היא בת דורם של אלתרמן ושלונסקי; היא פירסמה עד כה שני קבצי שירה: "קמשר-נימ", שהופיע בשנות השלושים, ו"ספרה הנכחז"י; והיא כותבת שירה "ארצישראלית", או "ציונית", כלומר שירה שיסודותיה — היכרות ואהבה לנוף הבוקולי ולנפשות הקמאיות הנעות על בימת-נוף-זה. עד כאן — היכוד הרלבנטי. ומכאן — הערסה קרה, בלתי-משוחדת, של בן דור אחר, שקנה-מידה אסתיטי שונה בתכלית מכחן את גישתו אל השירה העברית.

נבדוק תחילה את ערכה האסוציאטיבי של שירת אסתר ראב. באיזו מידה מסוגלת המשוררת להפעים לב לירי, לא רק על סמך הזכרת השם המפורס של החיית-אהבותיה — "סבוייה" — "תל-אביב", והסתיוניותיה: "קאהירה, קאהירה, / שוא יקטרו שיכייך מור / ומחבואותיך האפלים / ריח הקהחה הטובה...? באיזו מידה שירה זו היא סוגסטיבית גם כליריקה לשמה?

ניקח, דרך משל, את השיר "שיבה":
 "עתה אשלה כאן / אסיל ראשי בחיק שקיעות-חורף / עוממות / אשאף בחיל ריח צבע חדש / תוך בית צחור שהוקס עתה: / אל כל שתיל אורן / מבקיע חולות / אאוח / כל כתף צעירה / לי קשורה בשלשלת אח / ביום זועה / וביום שלום — לנח-מה: / שבתות עתיקות ויקרות / נוגות בחורים / ריפוטי לובן / בלילות שישי / ו"צפרירות ו"יגאלים" / רחיי חלב ותפוחי-זהב / הבתים הלבנים ימלאו".

יבנה, שיר "ציוני" לדוגמה ולמח-פת: הערכה מילולית ואף מדוקדקת של סגולות העיר המתמלאת "צפרירות ויגאלים", של "הבתים הלבנים" עצמם, היקרים בל-כך ללב המשוררת. נשאל, איפוא, את השאלה הכאובה: כלום יש זכות פואטית למשוררת בת-זמננו, אשר כתבה את דבריה בתקופה כה אליוס עשה את מיטב מלאכתו, לכתוב בצורה כה... איך היו אומרים משבי תיה? כה בוקולית, כה טבעית, כה פשוטת-הליכות? הרי ממש אידוליה היא זו, המשתקפת מבין שיטין כגון "צוענים — הונגרים / מי זה הפד דמי לייך / ודרך לילות / כבתוך מערות / ביד כבדה יובילוני...".

(*) שירי אסתר ראב, הוצאת אגודת הסופרים בישראל ליד הוצאת "מסדה", 137 עמ'.
 (ראה תערוכות - בירושלים, עמ' 46)

האמת היא, שלו כתב כך בן דורו של כותב שורות אלה, היו הכל נוצי-קים: "גראפומאניה!" ואכן לגבי בת דורה של אסתר ראב אין זו גראפומאניה; אך גם שורות בנות אלמחזת אין אלו; ולכל היותר ניתן להגיד, שאכן משקפת היא את יכולתו של מי שמת-אמץ לצייר נוף, בדיוקנות ראוייה ל-שבת, ותוך כדי שימוש בצבעי-אקריליים.

אסוציאטיביות זו, אסוציאטיביות על הדרג הנמוך ביותר, אינה פסולה בעיני ניגו: היא אחת האפשרויות, ובחודאי שעשויה לספק את רגשותיהם של כל אלה המתחכמים ביראת-כבוד ובהערצת-יהוד לחמייה הארצישראלית הקדושה. זהו שכבר כמעט אינה בנמצא, החיית-ציהונית, הערבי-על-החמור וביקתת-החמר; אך עזנת רגשות הוויסה לכלים הראויים לעוצמת הרטט — אין כאן. הכלים מאכזבים, לא רק מני מודת-ראותה של שירה מודרנית-כתב-הדורות-האחרונים, אלא אף מבחינת השירה החדשה בתימינו בכלל — הינו, שירת מחצית המאה הראשונה שלני, שירת המשוררים שבאו לאחר האלט היטמן, כולל, כמובן, לא רק גינם אפולוטר, אלא גם קארל סנדבורג והרי גם בהשוואה לשירת סנדבורג אין יכולתה של אסתר ראב מקסימה כלי-כך...

יותר לנו, איפוא, רק מישור אחד, לפיו ניתן לדון מכחימה חיובית, ואף מתוך רגשי-הערצה כלשהם, בשירתה המקובצים של אסתר ראב. זהו המי שור הלאומי, המישור התרבותי-ספי-ציפי, מישור השיוך הפרסונאלי של המשוררת למציאות כלשהי, שיש לה (סוף בעמ' 6)

ה"הללויה" (שמו)

דוד רקיע

שירי אסתר ראב

(סוף מעמ 5)

תתומים גיאוגרפיים ודתיים תרבי-
תיים ומורשתיים.

אם גזון כן את שיריה של הגברת
ראב, יתברר לנו שזכות גדולה לה
למשוררת זו, היא ניצבת, בהיכלי שיר
רתנו הישראלית, כמעט לבדה לצידו
של אורי צבי גרינברג, כמשוררת לא-
מית. אף נתן אתרמן, בשירי שמתת
עניים ובמטות מצרים, לא ידע
להשתמש בתימאטיקה התרבותית של
העם היהודי אלא כרקע לדמיונו השירי
(ו"אמר מיד, במאמר מוסגר, שזה לז-
כותו, מבחינה פואטית סהורה; הגם
שאין לזקוף זאת כלכך מהר לזכותו
של אתרמן עד הסוף, מאחר שכשירי
"עיר היונה", שלא לדבר על פלאקאר
סים מתוך "הסור השביעי", ידע לגי-
לוח לנו שכאשר ניגש הוא בסויד
לתימאטיקה הלאומית, הוא יוצא מן
המאבק עם התימר הפואטי כשידו על
התחתונה). רק אסתר ראב ואצ"ג, לא
שלונסקי ולא אמיר גלבוט, לא לאה
גולדברג ולא יעקב שטיינברג, יועו
להקנות לחזיה הלאומית-הגיאוגרפית
מימד של חזיה אישית, ורק הם יודי-
צים להצביר בגופנו זעזוע — גם
כשהשורות אינן, מבחינה מהותית, חרי-
מל שירי כה משובח: "ברוכות הן
דיים / אשר זרעו / בבקריי-חורף /
לאחשת זרירים סעמים — / שדמותי
חסרת אדומות; / אשר הבריכו הגפן
בענוה / ושתלו- אקליפטים כדגלי
גיחוח / על מי ירקון; / אשר ריסנו
הסוס / והצמידו רובה ללחי / לגרש
אריב מעל סוכה זנה / סוכת-שילומים

מולכת / עלי חולות ויסבוס; / ובעין
ירוקה עזה / יפקח על האפרוחים; /
דונמים רכים זרועי כרשינה / ושחרים
מספר רובצים במיביצה... כותבת
היא לשיר המוקדש, לאב, במלאת 50
שנה לעלותו על ארמת סתת-תקחה.

כאן נגלה לנו הגוף בכל הדיו: גוף
שירי וגוף מגמתי סהור. אם זוהי רמז
גמה הרצויה לנו — כפי שהיא רצי-
יה לקומיסארי-תרבות מקצועיים, לפר-
נסרמוספים-יכתבי-עת למיניהם, למכ-
תבי-רצנויות מקצועיים לתיאבון — כי
או טהנה הנאה רבה, סוף-סוף משור-
רת-ארמת השרה את שירת דגבלי האר-
מה! עדיין! בשנת 1964 לבוא של
המושיע!

וטדה ולא גבוש: גם אם נתיחס מבי-
חינה שירית באורח ביקורתי ביותר
להשתפכותה של שירה נוסח "לבי עם
סלליך, טולדת...", לא נוכל שלא לבי-
רך, אם כי עם חיוך סלחני על השפי-
תיים, על כנותה הגונעת-ללב של משי-
רתה בשורות-ההמשך של איתו שיר:
"לבי עם סלליך, טולדת / בגילה על
שדות חרולים / לריחות ברושים וקיי-
מוש לח / כנף תבויה אני אפרוש. /
עריסות-חול רכות זרכיין / בין גדי-
רות השיסה שטוחות / כעל פני משי
צח / לעולם במ אנוע / אחוזת קסם
לאניפתה, / זרקיעים שקופים דוהי-
שים / על מחשכי ים עצים שקפא".
כאן כוחה של אסתר ראב, עדיין,
עד עצם היום העכור הזה: להרטיס
לבב בגודש חזיונותיה האישיות, בעוצ-
מת אמונתה ואהבתה לארץ הזאת. זרי-
הי שירה פאטריוטית, במובני הסוב